

POJDIMO V SLOVENSKE ATENE

Trikot Raščica-Retje-Podsmreka z Velikimi Laščami v sredini imenujemo tudi slovenske Atene. Tod so se rodili, zrasli in vnesli v slovensko književnost duha zemlje, sočnost jezika in modrost ljudstva trije veliki možje: Primož Trubar, začetnik in oče slovenske književnosti, Fran Levstik, jezikoslovec in pesnik, ter Josip Stritar, kritik, pesnik in pomemben slovenski vzgojitelj.

Do Velikih Lašč prideš z več strani. Najlažje je seveda z železnico čez Grosuplje po kočevski progi do Lašč ali pa po cesti Ljubljana-Skofljica-Zeilmelj-Turjak. Zelo lep je tudi izlet s kolesom, saj si boš nemoteno ogledal marsikatero mikavnost. Če greš po cesti od Zelimelj ali Rjave Gorice, boš prišel najprej do Turjaka, majhne vasi z gradom na rahli kameniti vzpetini. Grad je že star, saj izvira prva pozidava še iz 13. kasnejša pa iz 16. stoletja. Žal je danes razvalina.

Nekdanji Auspergi, grofje, ki so skozi stoletja izžemali velike del dolenskega ljudstva, so med osvobodilno vojno svojevoljno prepustili grad za utrdbo pred partizani bežečim belogardistom. Razvil se je hud boj, katerega žrtev je postal turjaški grad, zanimiv in dragocen umetnostni spomenik. Močno zidovje je bilo na mnogih mestih močno poškodovano. Tako je bila precej poškodovana tudi znamenita protestantska kapela, kjer se je baje pred preganjalci nove vere skrival Jurij Dalmatin.

Vendar če bi takoj po vojni začeli z obnavljanjem turjaškega gradu, bi bilo to precej lahko delo, medtem ko je danes skoraj nemogoče ali pa vsaj zelo težko in drago. Kar je uničila vojna, kar so zakrivali bežeči belogardisti, so nadaljevali ljudje po vojni. Grad je danes oropan. Samo zidovi še stoji, toda še te ruševje, kamenje pa porablja za apno...

Neki kmet je nedavno pobral precej opeke s strehe in jo pripravil, da bi jo ob prvi priložnosti odpeljal. Vhodni trakt je sicer še pokrit z opeko in še čaka brezplačnega odjemalca...

povedati, da so okoliške hiše precej polne predmetov z gradu. Kje je tudi vse pohištvo, ki je bilo v gradu? Za ogledalo naše kulturnosti naj povem še, da je baje nekdo odnesel z gradu Dalmatinovo Biblijo, jo raztrgal in porabil liste na stranišču... Zakaj se ni takrat nihče zganil? Pa tudi danes še ni prepozno! Marsikateri predmet bi lahko še našli, marsikaj še rešili pred uničenjem. Tako zlasti protestantsko kapelo, ki jo zamaka dež in uničuje vlaga. Zaslina streha ne zadošča, meglja opravilja nad freskami svoje uničevalno delo. Zato je nujno potrebno, da se zato zavzame Zavod za varstvo spomenikov, ki naj poskrbi, da se kako zapre ali zavaruje sprednji del kapele. Nujno je, da dobi zavod večje kredite, morda lastno podjetje in potrebna sredstva, kajti po Sloveniji je še mnogo spomenikov, ki jih čas—in žal tudi ljudje—počasi, a z vsó gotovostjo uničujejo.

Ko boš zapustil Turjak in se spustil po cesti proti Rašici, se boš sprostil. Raztresel se boš ob pogledu na lepo pokrajino. Nekaj hiš, pred njimi pa skromen napis, te bo opozorilo, da je tu Raščica, rojstna vas Primoža Trubarja. Vprašaj, kje je Temkov mlin, kjer je nekoč stala Trubarjeva rojstna hiša. Pokazali ti bodo velik mlin pod cesto, najbrž pa ti bo kakšen domačin še omenil, da so se v šoli o Trubarjevi hiši učili drugače, ker so nekateri trdili, da je stala sredi vasi na št. 8. Bržkone je imel Trubar v hiši št. 8 bližnje sorodnike, pri katerih je morda tudi nekaj časa stanoval.

Ob 400-letnici Trubarjevega rojstva leta 1908 so hoteli na Raščici vzdati spominsko ploščo, a plošča je skrivnostno izginila, kakor mi je pripovedoval velikolaški zdravnik dr. Mejač. Nekaterim verskim prenapetjem pač ni šlo v račun, da bi vzdali spominsko ploščo—protestantu, ki je onečastil sv. katoliško cerkev in vnesel vanjo razdor. Zanimivo je tudi, da velikolaški župnik Ramovš ni hotel nobenega krstiti za Primoža...

Toda ta leta so daleč ljudi, ki niso priznavali Trubarju zasluže za slovensko besedo, ni več,

in danes mi vsi priznavamo, da je oče in začetnik slovenske književnosti. Če te bo zanimalo, ti bodo tudi pokazali, kje bo stal Trubarjev spomenik, za katerega je napravil načrt arhitekt Glanz. Spomenik so hoteli postaviti v Velikih Laščah, toda Raščičani so bili odločno proti, češ Trubar se je rodil v naši vasi in tu bo imel tudi spomenik...

Pot vodi naprej proti Velikim Laščam, ki so prav v teh dneh v polnem delu za pripravo veličastne proslave. Precej dela jih še čaka: zidava postaje, sodnije, zadržnega doma, ureditev amfiteatra. Če bodo vsi temeljito prišli za delo, bodo obljubo izpolnili in končali z vsemi deli do 9. septembra.

V Laščah si oglej Levstikov spomenik pred cerkvijo, z lepim Peruzzijevem perieom, nakar spusti po klancu ceste, ki vodi proti Slevici. Na robu Lašč, na desni strani ceste boš ugledal nizko; prenovljeno, nekoliko "modernizirano" kmečko hišo, ki nosi na vratih monogram J. D. in letnico 1844. To je tista znamenita Draksleričina gostilna, kamor sta zelo rada zahajala Stritar, zlasti pa Levstik. Tu so tudi prvi igrali Levstikovega Junteza. K obnovi hiše bi samo pripomnili, da je nesmiselna prav v hotenju po "modernizaciji." Zakaj bi ne puščali hiš takih, kot so bile včasih? Zdaj ni častiljiva gostilna niti moderna niti stara temveč samo neokusna. Zato bi bila nujno potrebna malo večja nujna pazljivost krajevnih ljudskih oblasti, da bi se kaj takega ne dogajalo več.

Prav blizu Lašč so Dolenje Retje, Levstikova rojstna vas, ki leži na majhnem hribu. Nekoliko višje so Gornje Retje. Hiša, v kateri se je rodil veliki kritik,

pisatelj in jezikoslovec, je že vsa prezidana in ni ohranila niti starih tlorisnih prostorov. Od nekdanje hiše so ostali menda samo še tramovi, ki so zdaj za strop. Na tej hiši je vzdana spominska plošča iz leta 1899. Prav zdaj hišo zopet obnavljajo. Če si že v Retjah, si oglej tudi Lijevo hišo, in kozolec, kjer se je Levstek zelo rad mudil in pisal. Pod kozolcem je pisal Martina Krpana, v izbi nad hišo pa je za prijatelja Lijevega Jožeta prevajal čebelarstvo.

Pot v Podsmreko, Stritarjevo rojstno vas, je sicer nekoliko daljša, a je zelo lepa, saj vodi med hladnimi gozdovi, kjer boš našel prav prijetno počivališče, če boš utrujen. Domačini potrebujejo iz Lašč do Podsmreke po bližnici dobre pol ure, po cesti pa je seveda precej več. S kolesom boš tistih nekaj kilometrov kar hitro prevozil.

Podsmreka je majhna, a lepa, pod hribom stisnjena vas. Ljudje so prijazni in ti bodo takoj pokazali Stritarjevo rojstno dom, kjer še vedno živi pisateljev nečak Prijatelj, gospodar pa je mladi Praznik, ki se je na domačijo prizetel, kakor pravijo. Če boš imel srečo in našel 76-letnega prijateljevega nečaka doma, se boš lahko zapel v dober pomeneč. Povedal in pokazal ti bo, kje je stala nekdanja hiša, v kateri se je Stritar rodil. Novo hišo je na prigovarjanje in ob obilni denarni podpori obeh stricev: profesorja Jožeta in župnika Andreja postavil on sam leta 1901. Prvič in zadnjič je videl svojega strica profesorja leta 1909 ali 1911, ko je bil Stritar v Ljubljani zadnjičkrat pa je bil menda doma takrat, ko se je možila Stritarjeva sestra, Prijateljeva mati. Takrat do Velikih Lašč še ni vozil vlak. Speljali so ga šele leta 1883: pri železniških delih je sodeloval tudi Prijatelj. Zato je

razumljivo, zakaj je pisatelj tako malo prihajal domov. Pisal pa je večkrat, tudi njegova žena se je včasih oglasila. Ker je bila Nemka, ji je pismo gotovo sestavil Stritar sam. Vendar pa se nobeno teh pisem ni ohranilo, ker domači pač niso znali ceniti pomembnosti Stritarjeve korespondence.

(Po "Slovenskem poročevalcu")

DVE ŽRTVI ALKOHOLA

Pred nekaj tedni sta v gostilni krajevnega ljudskega odbora v Stražišču nad Cerknico popivala 20-letni delavec Anton Intihar in 44-letni kmet Anton Debevec. Oba sta bila že v popoldanskih urah močno vinjena

ter sta se pričela ostro pripraviti. V prepiru je Debevec hotel udariti s palico Intiharja, ki je zato pobegnil iz gostilne, kjer pa je pripravil žepni nož in se z njim vrnil v lokal ter Debeveca zabodel v levo stran prsi. Hučo ranjeni Debevec je med prevozom k zdravniku izkrevavel in umrl. Z ubijalcem Intiharjem se bo ukvarjalo ljudsko sodišče.

Podoben primer se je pripetil tudi v Hrastniku. Tudi tam je zaradi pijanosti nastal pretep med 118-letnim Kokšem ter 17-letnim Orožnom. Med pretepom je Kokša svojega mlajšega tovariša zabodel z nožem v trebuh. Orožen se zdravi v bolnišnici, Kokša pa sedi za zapahi.

VAS MUČI GLAVOBOL?
Nabavite si najboljšo tableto proti glavobolu v naši lekarni.
Cena 50c.
MANDEL DRUG CO.
Lodi Mandel, Ph. G., Ph. C.
15702 Waterloo Rd. — IV 1-9611

FOR
TELEVISION & RADIO REPAIR
Anthony Debeljak
IV 1-5437 4-8 p. m.

HIŠA NAPRODAJ
E. 71 St., severno od Superior Ave. 8 sob, 3 garaže. Lahko takoj prevzamete. Takoj \$4.000.
J. G. OSHEN
REALTY
EX 1-9468

Zavarovalnina
proti ognju in nevihti in avtomobilskimi nezgodami ZA ZANESLJIVO POSTREŽBO SE PRIPOROČA
DANIEL STAKICH
AGENTURA
KE 1-1934
15813 WATERLOO RD.

"Society načrt"
vam pomaga hraniti!

Pridite. Poučite se o 3-vrstnem načrtu, ki vam bo pomagal graditi hranilno vlogo, ali pa pišite za

PROSTO KNJIŽICO
s podatki te posebne posluge.

Prosto parkanje ko ste v bančnem uradu, zadaj poslojpa, 127 Public Square

Članica Federal Deposit Insurance Corporation

NE ODLAŠAJTE IN KUPITE SEDA J ZIMSKA

JABOLKA

(vse sadje je škropljeno) naravnost s farme—na drobno ali na debelo.
Pri nas lahko dobite tudi SLADAK JABOLČNIK (CIDER) na galone ali na sode.
Večja naročila pripeljemo na vaš dom.

TOČNA POSTREŽBA IN ZMERNE CENE!

Adolph J. Somrack

Poultry and Fruit Farm
Maple Grove Road
(Med Rt. 174 in Rt. 91, blizu Rt. 84)
Tel. Willoughby 2-1845
Willoughby, Ohio

DELO DOBIJO MOSKI

- DRILL PRESS OPERATORJI (LARGE SINGLE SPINDLE)
- LO-SWING OPERATORJI
- SURFACE GRINDERS
- DRILL PRESS OPERATORJI (MULTI-METCO TYPE)
- TOOL CUTTER GRINDERS
- PRESS POMOČNIKI
- INŠPEKTOR (QUALITY CONTROL & CHECKER)
- MEHANIČ (IZURJEN V DYNAMIC ROOM)

1. in 2. šift — Dobra incentivna plača takoj od začetka.
THE OLIVER CORPORATION
19300 EUCLID AVE.

Oglašajte v Enakopravnosti!

EUCLID POULTRY
649 EAST 185th ST., KE 1-8187 Jerry Pejkovič, lastnik
Vsakovrstna perutnina in sveža, prvovrstna jajca. Sprejemamo naročila za perutnino za svatbe, bankete in veselice, itd.
NEKAJ POSEBNEGA: Prodajamo kokoši tudi zrezano na kose ter si lahko nabavite samo one kose, ki vam najbolj ugašajo.

FRITZ & RUTH HRIBAR
prijazno vabita znance in prijatelja na

RIBJO PEČENKO (FISH FRY) VSAK PETEK
v njuni gostilni
FRITZ'S TAVERN
na 6507 ST. CLAIR AVE.
Postrežba prvovrstna in prijazna.
Ugajala vam bo pečenka kakor tudi najboljša pijača—pivo, vino in žganje.
Pri nas boste vedno dobili prijetno družbo, v kateri se boste dobro zabavali.

NAJBOLJŠE GROZDJE IN FIN MOŠT

Vsem starim in novim odjemalcem sporočamo, da bomo tudi letos postregli z najboljšim grozdom in moštom. Lahko dobite mešano iz Kalifornije ali pa samo ohijsko.
Posebno opozarjamo, da si letos boste lahko nabavili ohijsko grozdje in mošt samo še dva tedna—torej ne čakajte, naročite takoj!
Imamo nove (charcoal) sode po 5 galonov in do 50 galonov od žganja. Pripeljemo na dom. Cene so zmerne.
Če želite, imamo vedno v zalogi dobra stara vina, kot belo, rdeče, catawba, ohijska, itd. Se priporočamo za obisk.
NOTTINGHAM WINERY
17721 WATERLOO ROAD
POKLIČITE po telefonu: IV 1-2724

Danes pride več ljudi po **Gulf's sigurno-vžigalni No-Nox** gazolin kot kdaj prej. Pridite in poskusite poln tank.
Vidite, če ne bo Gulf's sigurno-vžigalni No-Nox prinesel na prosto najboljšo v vašem avtu!

GULF
ZA JESENSKO IN ZIMSKO VOŽNJO
SURE-FIRE No-Nox GASOLINE

